LEGAL SCIENCES

DOI: https://doi.org/10.64076/ap261019.10

Ruslan Honcharenko
Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, Ukraine

THE STATE CRIMINAL-EXECUTIVE SERVICE AS AN ACTOR IN THE PREVENTION OF ORGANIZED CRIME

Abstract. The paper determines the role of the State Criminal-Executive Service of Ukraine in preventing organized crime. It examines the legal foundations of its activities, principal preventive functions and organizational risks. The author proposes directions for strengthening inter-agency cooperation and improving preventive work in penitentiary institutions.
Keywords: organized crime; penitentiary institutions; crime prevention; criminal-executive service; Ukraine.

Руслан Гончаренко
Пенітенціарна академія України, Чернігів, Україна

ДЕРЖАВНА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА СЛУЖБА ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Анотація. Визначено місце Державної кримінально-виконавчої служби України в системі запобігання організованій злочинності. Розглянуто правові засади її діяльності, основні напрями превенції та організаційні ризики. Окреслено напрями вдосконалення взаємодії установ і підвищення ефективності запобіжної діяльності.
Ключові слова: організована злочинність; кримінально-виконавча служба; пенітенціарні установи; запобігання злочинності.

Постановка проблеми. Організована злочинність залишається однією з найбільш небезпечних загроз національній безпеці України: її структури здатні до адаптації, корумпування посадових осіб і продовження злочинної діяльності навіть за умов ізоляції лідерів та учасників від суспільства. Установи виконання покарань і слідчі ізолятори є не лише місцем реалізації кримінально-правового примусу, а й середовищем, у якому відтворюються кримінальні зв'язки, залучаються нові учасники та здійснюється керування злочинними угрупованнями ззовні. За таких умов Державна кримінально-виконавча служба України (далі — ДКВС) постає специфічним суб'єктом запобігання організованій злочинності, роль якого у кримінологічній літературі досі висвітлена недостатньо.

Мета дослідження полягає у визначенні місця ДКВС у системі суб'єктів запобігання організованій злочинності, виокремленні основних напрямів її запобіжної діяльності та формулюванні пропозицій щодо підвищення її ефективності.

1. Правові засади діяльності. Правовий статус ДКВС визначають Кримінально-виконавчий кодекс України, закони України "Про Державну кримінально-виконавчу службу України" та "Про попереднє ув'язнення". Слід наголосити, що ДКВС не належить до органів, основним завданням яких є безпосередня боротьба з організованою злочинністю. Водночас вона реалізує спеціальну (пенітенціарну) превенцію та у межах своєї компетенції взаємодіє з Національною поліцією, Службою безпеки України, органами прокуратури та іншими суб'єктами протидії. Така взаємодія ґрунтується на Законі України "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю" і міжнародних зобов'язаннях держави, зокрема Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000).

2. Напрями запобіжної діяльності. У науковому аспекті доцільно виокремити такі напрями. По-перше, забезпечення режиму та ізоляції, що перешкоджає продовженню злочинної діяльності з-за ґрат. По-друге, диференційоване й роздільне тримання засуджених і підслідних з урахуванням кримінологічної оцінки ризику, що унеможливлює консолідацію лідерів організованих груп і вплив на інших осіб. По-третє, оперативно-розшукове забезпечення: оперативні підрозділи ДКВС у межах Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" виявляють канали зв'язку, схеми передачі заборонених предметів і спроби керування злочинними угрупованнями. По-четверте, протидія кримінальній субкультурі — неформальній ієрархії, "общаку" та іншим практикам, які слугують механізмом контролю над засудженими. По-п'яте, профілактика корупційних проявів серед персоналу, адже саме корумпованість працівників зазвичай забезпечує функціонування каналів зв'язку та неформальних порядків в установах. По-шосте, ресоціалізація засуджених і взаємодія з органами пробації, що знижує ймовірність повернення звільнених до кримінального середовища.

3. Проблеми та ризики. Серед чинників, що знижують ефективність запобіжної діяльності ДКВС, слід назвати: поширене використання засудженими засобів мобільного зв'язку, що дозволяє зберігати управлінські функції в злочинних структурах; збереження елементів кримінальної субкультури; корупційні ризики; кадровий дефіцит і недостатній рівень технічного оснащення установ; відсутність єдиної системи кримінологічного оцінювання ризиків щодо засуджених, пов'язаних із організованою злочинністю; недостатню інституційну спроможність обміну інформацією з іншими правоохоронними органами.

Додаткові виклики створює воєнний стан, зокрема переміщення установ із територій бойових дій і окупації та пов'язане з цим перевантаження системи.

4. Напрями вдосконалення. Підвищення ролі ДКВС як суб'єкта запобігання організованій злочинності вбачається у: запровадженні уніфікованої системи оцінювання ризиків і класифікації засуджених за рівнем кримінальної небезпеки; розширенні використання технічних засобів контролю та блокування несанкціонованого зв'язку; формуванні сталих механізмів обміну інформацією з Національною поліцією, СБУ та прокуратурою; посиленні антикорупційних запобіжників щодо персоналу, включно з ротацією, підвищенням соціальних гарантій і професійною підготовкою; розвитку програм ресоціалізації та взаємодії з пробацією, орієнтованих на відрив засуджених від кримінального середовища.

Висновки. ДКВС є самостійним суб'єктом пенітенціарної превенції організованої злочинності, діяльність якого спрямована на припинення злочинних зв'язків в умовах ізоляції, нейтралізацію впливу кримінальної субкультури та зниження ризику рецидиву. Результативність цієї діяльності залежить від якості кримінологічного оцінювання ризиків, антикорупційної стійкості персоналу, технічної оснащеності установ та узгодженості дій із суб'єктами протидії організованій злочинності.

REFERENCES / СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3–4. Ст. 21.

2. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 30. Ст. 409.

3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 35. Ст. 358.

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: ухвалена резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000.